

Research Paper

The Effectiveness of Enriching Family Relationships (with Parents' Participation) on Social Skills and Alexithymia of Students with Specific Learning Disorders

Salar Nazarzadeh gigloo^{1*}, Sara Alaei khorayem², Sajjad Mohsenpour³ & Afsaneh Salahshour koorabasloo⁴

1. Ph.D Student in counseling, Kharazmi University, Tehran, Iran.
2. Ph.D in Psychology, Mohaghegh Ardabili University, Ardabil, Iran.
3. MA in Educational Psychology, Department of Education of Ardabil Arovince, Iran.
4. Ma in History and Philosophy of Education, Department of Education of Parsabad, Iran.

Citation: Nazarzadeh gigloo, S., Alaei khorayem, S., Mohsenpour, S. & Salahshour koorabasloo, A. (2023). [The Effectiveness of Enriching Family Relationships (with Parents' Participation) on Social Skills and Alexithymia of Students with Specific Learning Disorders (Persian)]. *Journal of Learning Disabilities*, 13(1):57-70. <https://doi.org/10.22098/jld.2024.12978.2096>

10.22098/jld.2024.12978.2096

Article Info:

Received: 2023/05/23

Accepted: 2023/12/11

Available Online: 2023/12/21

Key words:

Specific learning disorder, Enrichment, Social skills, Alexithymia

ABSTRACT

Objective: The aim of this study was to investigate the effectiveness of enriching family relationships (with parents' participation) on social skills and alexithymia of students with specific learning disorders.

Methods: The research method was a semi-experimental pre-test-post-test type with a control group. The statistical population of this research was made up of all the students with specific learning disorder who had referred to the learning disorder center in Ardabil city in 2022. Among them, 30 students with specific learning disorders and their parents were selected as samples through available sampling and randomly placed in the experimental and control groups. The experimental group received the educational package of enrichment of family relationships but the control group did not receive any intervention during the implementation of the intervention. Before and after the implementation of the intervention, the students responded to Matson's social skills (1983) and Toronto's alexithymia scales (2006). Analysis of the obtained data was done through multivariate covariance analysis by using SPSS-26 software.

Results: The results showed a significant increase in the mean of social skills and a decrease in the mean of alexithymia of the experimental group after the implementation of the intervention. Also, the mean of social skills and alexithymia in the experimental and control groups were significantly different.

Conclusion: It can be concluded that the implementation of the family relationship enrichment package has an effective role in improving social skills as well as reducing the problems of emotional inadequacy and symptoms of alexithymia, so the use of this package is recommended for children with special learning disorder.

Extended Abstract

1. Introduction

S

pecific learning disorder is a neurodevelopmental disability that negatively affects the brain's function and ability to send, receive and process information. Children with specific learning disorders may face problems in reading, writing, speaking, listening, understanding mathematical concepts,

and also in the general ability of perception (Kumar and Naqalakshmi, 2023). Weak social skills are one of the important differences between students with specific learning disorders and normal students (Al Zyoudi, 2010) which is rooted in their lack of skills in the initiation and continuation of positive social skills (Soltani, 2017). Positive parenting training can be effective in improving children's social skills (Liz Hartz & Lynette Thick, 2011).

*Corresponding Author:

Salar Nazarzadeh gigloo

Address: Ph.D Student in counseling, Kharazmi University, Tehran, Iran.

Tel: +98 (45) 32714026

E-mail: nazar.salar@gmail.com

Students with specific learning disorders in the emotional field also face problems and deficiencies (Narimani and Vahidi, 2012). Soleimani et al. (2013) concluded that students with specific learning disorders are weak in identifying and describing emotions. Alizadefard et al. (2015) believe that most of these students belong to families who did not have the necessary emotional connection with their parents in their early years. Frankin (2019) believes that children with special learning disorders need the participation and cooperation of parents to develop the skills of executive functions, language skills and participation in school.

Because of lifelong standing effects of this disorder, it is important to create and maintain effective prevention, monitoring and treatment systems (Grigorenko et al., 2020). Therefore, the enrichment of intra-family relationships can contribute to the development and improvement of the social-emotional skills of these children. Also, due to the lack of research on the effects of enriching relationships on the improvement of social-emotional problems of children with special learning disorders, the present study was conducted to answer the question of whether it is possible to improve the social skills of students with specific learning disorders and reduce their Alexithymia symptoms through enriching relationships within the family (with Parental participation) based on cognitive-behavioral therapy approaches and acceptance and commitment.

2. Materials and Methods

The research method was experimental with a pretest-posttest design with a control group. The statistical population of this research consists of all the students who referred to the Learning Disabilities Center of

Ardabil city in 2022 and were diagnosed by this center as having a special learning disorder, as well as the parents of these students. Among these families, 30 families were selected using the voluntary sampling method. And after matching in terms of age and level of education, they were randomly placed in the experimental and control groups. Data collection tools were the Toronto Alexithymia scale-20 and Matson evaluation of social with. The enrichment package of intra-family relationships was implemented among the members of the experimental group (families and children) which lasted for 10 sessions and each session lasted 90 minutes and the control group did not receive any intervention.

3. Results

The findings showed that the mean of social skills and alexithymia of the experimental group in the post-test and follow-up phase were significantly different from the pre-test scores, but no such change was observed in the control group.

According to the results, $F=24.63$ ($p = 0.000$) is significant, so it can be said that by controlling the effects of the pre-test with covariance analysis, there is a significant difference between the control and experimental groups in the social skills scale, and the eta coefficient is 46.0 indicates that 46% of the difference between the experimental group and the reference group in this scale is due to the implemented intervention. Also, the information obtained from the covariance analysis of alexithymia confirms that there is a significant difference between the experimental and the control group in the post-test ($F = 180.11$ and $p = 0.000$). And 52% of this difference was due to the implementation of the intervention.

Table 1. Results of analysis of covariance to investigate the significant differences between the experimental and control groups in the Social skills and Alexithymia variables

variable	Sources	SS	Df	MS	F	Sig	Eta
Social skills		1623.63	1	1623.63	24.63	0.000	0.46
	Pre- test	518.83	1	518.83	4.83	0.000	
	Error	1923.33	27	69.23			
	total	4065.89	29				
Alexithymia		2669.16	1	2669.16	180.11	0.000	0.52
	Pre- test	152.75	1	152.75	18.35	0.000	
	Error	164.10	27				
	total	1899.01	29				

4. Discussion and Conclusion

The purpose of this study was to investigate the effectiveness of enriching intra-family relationships on social skills and Alexithymia of students with special learning disorders. The results showed a significant difference between the experimental and control groups after intervention, so it can be concluded that the enrichment of relationships Intra-family improves the social skills of students with specific learning disorders. This is because communication methods of family play a role in the development of children's social skills (Shafii, 2017). This educational program can create visible changes in parenting skills and intra-family interactions. So, it can provide the basis of development of children's social skills. This result is confirmed by the studies by Alizadeh Fard et al. (2015) and Spijkers et al. (2010). Also, the findings indicate the significant impact of the intervention of enriching intra-family relationships on Alexithymia of students with special learning disorders. This result is in line with the researches of Janik McErlean & Lim (2020), Thorberg et al. (2011) and Pellerone et al. (2017). In this regard, it can be concluded that the recognition and description of emotions grows and develops in the heart of interpersonal relationships. And the family, as the most important source of interpersonal relationships for children, can play an effective role in this process. Intervention based on enriching family relationships

has improved family relationships and by teaching emotional regulation methods to parents directly and children indirectly, it can play an effective role in increasing the ability to recognize and describe the emotions of students with special learning disorders.

5. Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

All ethical principles are considered in this article. The participants were informed about the purpose of the research and its implementation stages. They were also assured about the confidentiality of their information and were free to leave the study whenever they wished, and if desired, the research results would be available to them.

Funding

This research did not receive any grant from funding agencies in the public, commercial, or non-profit sectors.

Authors' contributions

All authors have participated in the design, implementation and writing of all sections of the present study.

Conflicts of interest

The authors declared no conflict of interest.

مقاله پژوهشی

اثربخشی غنی‌سازی روابط درون خانوادگی (با مشارکت والدین) بر مهارت‌های اجتماعی و نارسایی هیجانی دانش‌آموزان با اختلال یادگیری خاص

سالار نظرزاده گیگلو^{۱*}، سارا علایی خرایم^۲، سجاد محسن‌پور^۳ و افسانه سلحشور کورعباسلو^۴

۱. دانشجوی دکتری مشاوره، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.
۲. دکتری روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.
۳. کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، اداره کل آموزش و پرورش استان اردبیل، ایران.
۴. کارشناسی ارشد تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش، اداره آموزش و پرورش پارس آباد، ایران.

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی اثربخشی غنی‌سازی روابط درون خانوادگی بر مهارت‌های اجتماعی و نارسایی هیجانی دانش‌آموزان با اختلال یادگیری خاص انجام شد.

روش‌ها: روش پژوهش نیمه‌آزمایشی از نوع پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل بود. جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانش‌آموزان مبتلا به اختلال یادگیری خاص که در سال ۱۴۰۱ به مرکز اختلال یادگیری شهر اردبیل مراجعه کرده بودند، تشکیل داد. از بین آنها ۳۰ زوج و فرزند مبتلا به اختلال یادگیری خاص آنان به روش نمونه‌گیری در دسترس به عنوان نمونه انتخاب شده و به صورت تصادفی در گروه آزمایش و کنترل (هر گروه ۱۵ زوج و فرزند) جایگذاری شدند. گروه آزمایش بسته آموزشی غنی‌سازی روابط درون خانوادگی را در ۱۲ جلسه ۱/۵ ساعته دریافت کردند. و گروه کنترل در طول مدت اجرای مداخله، هیچ‌گونه مداخله‌ای دریافت نکردند. دانش‌آموزان قبل و بعد از اجرای مداخله به پرسشنامه‌های مهارت‌های اجتماعی ماتسون (۱۹۸۳) و نارسایی هیجانی تورتو (۲۰۰۶) پاسخ دادند. تجزیه تحلیل داده‌های بدست آمده از طریق تحلیل کوواریانس چند متغیری در نرم افزار SPSS-26 انجام شد.

یافته‌ها: نتایج حاکی از افزایش معنی‌دار میانگین مهارت‌های اجتماعی و کاهش میانگین نارسایی هیجانی گروه آزمایش پس از اجرای مداخله بود. همچنین در مرحله پس‌آزمون تفاوت معنی‌داری بین میانگین گروه آزمایش و کنترل در مهارت‌های اجتماعی و نارسایی هیجانی در سطح معناداری ۰/۰۱ مشاهده شد.

نتیجه‌گیری: می‌توان نتیجه گرفت که اجرای بسته غنی‌سازی روابط درون خانوادگی نقش موثری در بهبود مهارت‌های اجتماعی و همچنین کاهش مشکلات نارسایی هیجانی دارد. بنابراین، استفاده از این بسته برای کودکان مبتلا به اختلال یادگیری خاص توصیه می‌شود.

اطلاعات مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۳/۰۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۲۰

تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۰۹/۳۰

کلیدواژه‌ها:

اختلال یادگیری خاص، غنی‌سازی، مهارت‌های اجتماعی، نارسایی هیجانی

مقدمه

که مشکل بیولوژیکی و یا بیماری‌روای مزمن ندارند و همچنین علیرغم دارا بودن هوش متوسط به بالا و برخورداری از محیط آموزشی مناسب در زمینه‌های تحصیلی مذکور با مشکلاتی مواجه می‌شوند (ژانگ^۳، ۲۰۱۹).

1. Specific learning disorder
2. Kumar & Nagalakshmi
3. zhang

اختلال یادگیری خاص^۱ یک ناتوانی عصب-تحوالی محسوب می‌شود که بر عملکرد و توانایی مغز در ارسال، دریافت و پردازش اطلاعات تاثیر منفی می‌گذارد. کودکان با اختلال یادگیری خاص ممکن است در زمینه خواندن، نوشتن، صحبت کردن، شنیدن، درک مفاهیم ریاضی و همچنین در توانایی کلی ادراک با مشکلاتی روبرو شوند (کومار و ناقلاکشمی^۲، ۲۰۲۳). این دانش‌آموزان علیرغم این

* نویسنده مسئول:

سالار نظرزاده گیگلو

نشانی: دانشجوی دکتری مشاوره، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

تلفن: ۰۲۶-۳۲۲۱۴۰۲۶ (۴۵) ۹۸+

پست الکترونیکی: nazar.salar@gmail.com

ناتوانی‌های یادگیری

تعریف می‌شود (انجمن روانشناسی آمریکا، ۲۰۲۳). هامایده^۸ (۲۰۱۸) چهار ویژگی نارسایی هیجانی را بدین صورت بر می‌شمرد: دشواری در شناسایی احساسات، دشواری در توصیف احساسات، دشواری در تمایزگذاری و بیان احساسات و دشواری در تمایز بین حواس جسمانی ناشی از برانگیختگی هیجانی. نارسایی هیجانی محدودیت در تنظیم هیجان‌ها را در پی دارد و سازگاری موفقیت‌آمیز را با مشکل مواجه می‌سازد.

علاوه بر موارد ذکر شده، اختلال یادگیری خاص مشکلاتی را در زمینه والدگری و فرزندپروری برای والدین ایجاد می‌کند. آباریکی و شلاتنی^{۱۳۹۵} معتقدند که اغلب این دانش‌آموزان متعلق به خانواده‌هایی هستند که در دوران تحولی خود، پیوند عاطفی لازم با والدین نداشته و در بسیاری از موارد از سوی والدین مورد سرزنش، تحقیر و تنبیه بدنی واقع شده‌اند. مادران کودکان با اختلال یادگیری خاص، مشکلات گوناگونی را در زمینه برخورد مناسب با فرزندان مبتلا به این اختلال، نداشتن اطلاعات کافی جهت رفع مشکل، عدم تنظیم هیجان در رابطه با مشکل کودک و سازگاری با ناتوانی فرزندشان تجربه می‌کنند (متین و همکاران، ۱۳۹۷). فرانکین^۹ (۲۰۱۹) معتقد است که کودکان مبتلا به اختلال یادگیری خاص نیازمند مشارکت و همکاری والدین جهت رشد مهارت کارکردهای اجرایی، مهارت‌زبانی و شرکت در مدرسه هستند. بنابراین غنی‌سازی روابط درون خانوادگی می‌تواند در توسعه و بهبود مهارت‌های اجتماعی - هیجانی این کودکان سهیم باشد. قاسم‌زاده^{۱۳۹۳} و قاسم‌زاده و همکاران^{۱۳۹۶} طی پژوهش‌هایی اثربخشی غنی‌سازی روابط درون خانوادگی بر کاهش نشانه‌های بالینی را مشاهده کردند. همچنین نتایج پژوهش شفیع^{۱۳۹۷} تاثیر این مداخله را بر مهارت‌های اجتماعی کودکان درخودمانده تایید کرده است. اما پژوهشی مشابه که برای خانواده‌های دانش‌آموزان مبتلا به اختلال یادگیری خاص اجرا شده باشد، یافت نشد. نتایج پژوهش‌ها حاکی از افزایش ۳۸ درصدی این اختلال در دهه‌های گذشته بوده است (علایی، نریمانی و علایی، ۱۳۹۱). از طرفی سلیمانی و همکاران^{۱۳۹۰} مشاهده کردند که این کودکان فاقد مهارت اجتماعی کافی هستند و نارسایی هیجانی بالایی را تجربه می‌کنند.

1. Social skills
2. Kouvava
3. American Psychiatric Association
4. Kamps & Kay
5. McDaniel
6. Spijkers
7. Liz Hartz & Lynette Thick
8. Hamaideh
9. Frankin

علاوه بر این، مهارت اجتماعی^۱ ضعیف یکی از تفاوت‌های مهم دانش‌آموزان مبتلا به اختلال یادگیری خاص و دانش‌آموزان عادی است (سلیمانی و همکاران، ۱۳۹۰؛ اکبری کوچسرایبی و همکاران، ۱۳۹۶) و کمتر محبوب بوده و بیشتر طرد شده هستند (کوواوا و همکاران^۲، ۲۰۲۲). ریشه اصلی مشکل در مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان مبتلا به اختلال یادگیری خاص به کمبود مهارتشان در شروع و تداوم مهارت‌های اجتماعی مثبت بر می‌گردد (سلطانی، ۱۳۹۷). مهارت‌های اجتماعی مجموعه‌ای از توانایی‌های آموخته‌شده است که فرد را قادر می‌سازد تا به نحو شایسته و مناسبی در یک زمینه اجتماعی معین تعامل داشته باشد. متداول‌ترین مهارت‌های اجتماعی شناسایی شده عبارتند از: قاطعیت، مقابله، مهارت‌های ارتباطی و دوستی، حل مشکلات بین فردی، و توانایی تنظیم افکار، احساسات و رفتار خود (انجمن روانشناسی آمریکا^۳، ۲۰۲۳). سطح مطلوب انگیزه تاییدطلبی و مهارت‌های اجتماعی می‌تواند باعث کاهش رفتارهای نامطلوب در کلاس و بهبود روابط شخصی شود (کامیز و کای^۴، ۲۰۰۲؛ مک‌دنیل^۵ و همکاران، ۲۰۱۷). نکته حائز اهمیت این است که مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان مبتلا به اختلال یادگیری خاص می‌تواند تحت تاثیر برنامه‌های آموزشی مثل برنامه آموزش مهارت‌های اجتماعی - هیجانی (صدری دمیرچی و اسماعیلی قاضی ولویی، ۱۳۹۵)، آموزش والدین و آموزش والدگری مثبت نیز می‌تواند در بهبود مهارت‌های اجتماعی کودکان موثر واقع شود (اسپیکرز^۶ و همکاران، ۲۰۱۰؛ لیزه‌ارتز و لینت ٹیک^۷، ۲۰۱۱). دانش‌آموزان مبتلا به اختلال یادگیری خاص در زمینه هیجانی نیز با مشکلات و نقایصی روبه‌رو هستند (نریمانی و وحیدی، ۱۳۹۲). ناگویی هیجانی نوعی نقص و نارسایی خلقی است که باعث ناتوانی در پردازش شناختی اطلاعات هیجانی و تنظیم هیجان‌ها می‌شود (حسینی و داوری، ۱۴۰۰). نریمانی و همکاران^{۱۳۹۶} وجود تفاوت معنی‌دار بین پردازش هیجانی دانش‌آموزان عادی و دانش‌آموزان مبتلا به نارسایی حساب را گزارش کردند. سلیمانی و همکاران^{۱۳۹۰} در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که دانش‌آموزان مبتلا به اختلال یادگیری خاص در شناسایی و توصیف احساسات و همچنین در تفکر عینی نسبت به همتایان خود ضعیف هستند که نشان از نارسایی هیجانی بالای این دانش‌آموزان نسبت به دانش‌آموزان عادی می‌باشد. آباریکی و شلاتنی^{۱۳۹۵} نیز گزارش کردند که دانش‌آموزان مبتلا به اختلال یادگیری خاص در مقایسه با دانش‌آموزان عادی نارسایی هیجانی بیشتری دارند. نارسایی هیجانی به‌صورت ناتوانی در بیان، توصیف و یا تمایز بین احساسات خود

فوق، گروه آزمایش مداخله مبتنی بر غنی سازی روابط درون خانوادگی را دریافت کردند. ابزارهای این پژوهش عبارت بودند از: **مقیاس مهارت‌های اجتماعی ماتسون**^۲: نسخه اصلی این پرسشنامه شامل ۵ خرده مقیاس و ۶۲ گویه برای سنجش مهارت‌های اجتماعی افراد ۴ تا ۱۸ ساله ساخته شد (ماتسون و همکاران، ۱۹۸۳). پایایی این نسخه توسط **ماتسون و همکاران (۱۹۸۳)** به روش بازآزمایی ۰/۶۰ تا ۰/۸۰ محاسبه شد. نسخه فارسی آن در ایران که توسط یوسفی و خیر (۱۳۸۱) ترجمه و اعتباریابی شده، شامل ۵۶ گویه و ۵ خرده مقیاس است. و پاسخگویی بر آن براساس مقیاس ۵ درجه لیکرت از هرگز (۱ نمره) تا همیشه (۵ نمره) صورت می‌گیرد. خرده مقیاس‌ها عبارتند از: مهارت‌های اجتماعی مناسب، جسارت نامناسب، تکانشگری، برتری طلبی و ارتباط با همسالان. پایایی نسخه فارسی با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ و تصحیف انجام شد که برای کل مقیاس، مقدار ضریب آلفای کرونباخ و تصحیف یکسان و برابر ۰/۸۶ گزارش شد (یوسفی و خیر، ۱۳۸۱).

پرسشنامه نارسایی هیجانی تورنتو^۳: این آزمون اولین بار توسط ریف، استرولد و تروت^۴ (۲۰۰۶) طراحی شد و نسخه فارسی آن توسط بشارت (۲۰۰۷) هنجاریابی شده است. این پرسشنامه ۲۰ سوال دارد که با مقیاس لیکرت سه درجه ای (کاملاً، تا حدودی و به هیچ وجه) پاسخ داده می‌شود و سه عامل ناتوانی در شناسایی احساسات، ناتوانی در توصیف احساسات و سبک تفکر عینی را مورد ارزیابی قرار می‌دهد. ضریب آلفای کرونباخ این مقیاس ۰/۷۵ به دست آمده است. ضریب همبستگی خرده مقیاس این آزمون با چک لیست نشانه‌های روانی از ۰/۰۷ تا ۰/۴۸ گزارش شده است. **ابوالقاسمی، حرفتی و رضایی (۱۳۹۰)** در پژوهشی همبستگی مقیاس نارسایی هیجانی را با مقیاس آزار روانی (I^۲=۰/۳۴) و غفلت روانی (۰/۲۰-I^۲)= معنی دار به دست آوردند.

برنامه غنی سازی روابط درون خانوادگی: این برنامه توسط پژوهشگران پژوهش حاضر، بر اساس رویکردهای درمانی شناختی- رفتاری و پذیرش و تعهد طراحی شده است. هدف از آن آموزش مهارت‌های فرزندپروری، شیوه‌های مناسب تنظیم هیجان، بهبود روابط درون خانوادگی، افزایش میزان رضامندی زوجیت، افزایش میزان پذیرش روانی، افزایش میزان مهارت‌های اجتماعی کودکان و میزان تاب آوری والدین و کودکان است. برنامه غنی سازی روابط

با توجه به شیوع بالای این اختلال و همچنین مشکلات فراوانی که در زمینه‌های مختلف تحصیلی، اجتماعی و هیجانی دارند، همچنین تأثیر منفی مادام العمر آن بر عملکرد افراد، در صورت عدم درمان، ایجاد و حفظ سیستم‌های پیشگیری، نظارت و درمان مؤثر با مشارکت متخصصان رشته‌های مختلف آموزش دیده برای به حداقل رساندن خطر و به حداکثر رساندن عوامل محافظتی برای آنها مهم است (گریگورنکو^۱ و همکاران، ۲۰۲۰). با توجه به این مساله و همچنین به دلیل اینکه در جستجوی پژوهشگران در زمینه تأثیرات غنی سازی روابط بر بهبود مشکلات اجتماعی-هیجانی کودکان مبتلا به اختلال یادگیری خاص، پژوهش انجام شده ای یافت نشد، پژوهش حاضر درصدد است تا به این سوال پاسخ دهد که آیا می‌توان از طریق غنی-سازی روابط درون خانوادگی (با مشارکت والدین) مبتنی بر رویکردهای درمانی شناختی-رفتاری و پذیرش و تعهد، مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان مبتلا به اختلال یادگیری خاص را بهبود بخشیده و میزان نارسایی هیجانی آن‌ها را کاهش داد؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر به روش نیمه آزمایشی پیش‌آزمون- پس‌آزمون با گروه گواه انجام شد.

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری: جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانش‌آموزانی که در آذرماه ۱۴۰۱ به مرکز اختلالات یادگیری آموزش و پرورش شهر اردبیل مراجعه کرده و توسط این مرکز به عنوان دانش‌آموز مبتلا به اختلال یادگیری خاص تشخیص داده شده بودند و همچنین والدین این دانش‌آموزان تشکیل می‌داد. از بین این خانواده‌ها ۳۰ خانواده، با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. و پس از هم‌تاسازی از نظر سن و میزان تحصیلات، به صورت تصادفی ۱۵ خانواده و کودک در گروه‌های آزمایش و ۱۵ خانواده و کودک در گروه گواه قرار گرفتند. ملاک‌های ورود به نمونه عبارت بودند از: سن ۱۰ تا ۱۲ با تشخیص اختلال یادگیری خاص توسط روانشناس مرکز اختلالات یادگیری، زندگی با پدر و مادر، ضریب هوشی بالای ۹۰ بر اساس آزمون هوشی و کسلر (استخراج از پرونده دانش‌آموزان در مرکز اختلالات یادگیری). و ملاک‌های خروجی عبارت بودند از: دریافت مداخله‌ی دیگر توسط دانش‌آموزان، همبودی با سایر اختلالات، ابتلای هر یک از والدین به بیماری حاد یا مزمن، دریافت مداخلات مشابه توسط والدین، گذراندن مداخله مشابه روانشناختی توسط والدین و کودک در سال‌های اخیر. پس از انتخاب ۳۰ خانواده با لحاظ کردن شرایط

1. Grigorenko
2. Matson evaluation of social with youngsters
3. Toronto Alexithymia scale-20
4. Rieffe, Oosterveld, Terwogt

ناتوانی‌های یادگیری

خروجی ذکر شده، اقدام به نمونه‌گیری و انتصاب تصادفی اعضا به گروه‌های آزمایش و گواه صورت گرفت. سپس پرسشنامه‌های نارسایی هیجان و مهارت‌های اجتماعی توسط دانش‌آموزان اعضای نمونه به کمک دستیارانی غیر از پژوهشگران، به عنوان پیش‌آزمون تکمیل شد. بسته غنی‌سازی روابط درون خانوادگی توسط فرد آموزش دیده‌ای که در زمینه آموزش بسته، مهارت‌ها و اطلاعات لازم را فراگرفته بود، در میان اعضای گروه آزمایش (خانواده‌ها و فرزندان) اجرا شد. این بسته طی ۱۲ جلسه ۱/۵ ساعته، که هر هفته ۲ جلسه متوالی در یک روز اجرا شد و در فاصله بین دو جلسه پذیرایی برای شرکت‌کنندگان در نظر گرفته شده بود. جهت رعایت اخلاق در پژوهش رضایت‌نامه کتبی از والدین دریافت شد و طبق توافق اعضا مختار بودند در صورت عدم تمایل به شرکت در جلسات با اعلام قبلی انصراف دهند همچنین طبق این توافق مقرر گردید که بسته حاضر برای اعضای گروه گواه نیز پس از اتمام پژوهش، اجرا شود. در نهایت پس از اجرای مداخله پس‌آزمون که پرسشنامه‌های اجرا شده در مرحله پیش‌آزمون بود، اجرا شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از تحلیل کوواریانس استفاده شد.

مداخله اجرا شده: مداخله اجرا شده از قاسم‌زاده (۱۳۹۳)، قاسم-زاده و همکاران (۱۳۹۶) و شفیع (۱۳۹۷) اقتباس شده است. محتوای اجرا شده به تفکیک جلسات در جدول ۲ آمده است:

1. Kaldo
2. Prochaska & Norcross

درون خانوادگی با استفاده از مرور پیشینه و متناسب سازی با برنامه‌های موجود در این زمینه (قاسم‌زاده، ۱۳۹۳؛ قاسم‌زاده و همکاران، ۱۳۹۶؛ شفیع، ۱۳۹۷) طراحی شده است و روایی محتوایی آن توسط اساتید متخصص این حوزه تأیید شده است. در رویکرد شناختی-رفتاری، هدف نهایی اصلاح شناخت و تغییر رفتارهای مشکل‌ساز و ایجاد رفتارهای جدید و سازگارانه است. بنابراین در این شیوه درمانی به فرد کمک می‌شود تا الگوهای تفکر تحریف شده و رفتار ناکارآمد خود را تغییر دهد (کالدو و همکاران، ۲۰۱۵). و در رویکرد مبتنی بر پذیرش و تعهد چون فرض بر این است که مشکلات و مسائل مزمن راه‌حل قطعی ندارد، پس می‌توان با ایجاد پذیرش روانی، سختی شرایط موجود را کاهش داد (شفیع، ۱۳۹۷). به عبارتی می‌توان گفت که در درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد، افکار به صورت فرضیه‌ها و نه واقعیت‌هایی که باید از آن‌ها ترسید و اجتناب کرد، در نظر گرفته می‌شود. در این درمان تمرکز روی کنترل کردن یا تغییر دادن وقایع بخصوصی نیست، بلکه روی این است که چگونه وقایع پردازش می‌شود و به آن‌ها واکنش نشان داده می‌شود (پروچاسکا و نورکراس، ۱۳۹۵)

روش اجرا: پس از دریافت مجوز و معرفی نامه از اداره کل آموزش و پرورش استان اردبیل به مرکز اختلال یادگیری اردبیل مراجعه شد و پس از بررسی پرونده‌های دانش‌آموزان ارجاع داده شده به این مرکز، با استفاده از نمونه‌گیری داوطلبانه و براساس ملاک ورودی و

جدول ۱. محتوای اجرا شده در پژوهش (اقتباس از قاسم‌زاده (۱۳۹۳)، قاسم‌زاده و همکاران (۱۳۹۶) و شفیع (۱۳۹۷))

جلسه	شیوه اجرا	هدف	محتوا
۱	گروهی (پدر و مادر)	آشنایی با قوانین و انتظارات کلی از شرکت‌کنندگان	آشنایی و بیان قوانین و انتظارات، اهمیت و ضرورت روابط مثبت در میان اعضا خانواده، توضیحات کلی در مورد کودکان با اختلال یادگیری خاص
۲	گروهی (پدر و مادر)	مهارت‌های ارتباطی موثر	آشنایی با ویژگی‌های ارتباط موثر و سازنده، نحوه تعامل سالم با همسر و فرزندان- ارائه اطلاعاتی در خصوص ویژگی‌های کودکان با اختلال یادگیری خاص
۳	گروهی (پدر و مادر)	تربیت سالم و سبک‌های فرزندپروری مثبت	آموزش سبک‌های فرزندپروری و ارائه اطلاعات در خصوص مزایا و معایب سبک‌های مختلف فرزندپروری و همچنین محورهای تربیت سالم
۴	گروهی (پدر و مادر)	رفتارهای سالم و ناسالم فرزند	شناسایی رفتارهای سالم و ناسالم فرزندان خود و اهداف تربیتی سالم و ناسالم
۵	گروهی (پدر و مادر و فرزند)	بازی با فرزند	انجام بازی تعاملی مشترک با فرزند
۶	گروهی (پدر و مادر)	پیگیری روند آموخته‌ها	ارائه تجربیات خود پس از حضور در جلسات گذشته، مرور و جمع‌بندی آموخته‌های قبلی
۷	گروهی (پدر و مادر)	آشنایی با شیوه‌های تنظیم و کنترل هیجانات	آموزش نحوه استفاده از راهبردهای مثبت تنظیم هیجان - ارائه اطلاعات در خصوص مشکلات اجتماع-هیجانی دانش‌آموزان مبتلا به اختلال یادگیری خاص
۸	گروهی (پدر و مادر)	ارتباط مناسب والدین با یکدیگر	تفاوت‌های روانشناختی مرد و زن- شناخت جاذبه‌ها و دافعه‌های خود و همسر
۹	گروهی (پدر و مادر)	شناخت موانع ارتباطی	آشنایی با علیت حلقوی - تبادل نظر در خصوص موانع ارتباطی موثر، نحوه حل تعارض، همکاری در حل مسائل و مشکلات

مقابله با افکار منفی و باورهای غیرمنطقی، شناخت ارزش‌ها در زندگی و ایجاد تعهد به این ارزش‌ها	بازسازی شناختی	گروهی (پدر و مادر)	۱۰
بررسی مشکلات شناختی کودکان مبتلا به اختلال یادگیری خاص و سایر ویژگی‌ها و همچنین سبب شناسی این اختلال	آشنایی تکمیلی با اختلالات یادگیری خاص	گروهی (پدر و مادر)	۱۱
رفع ابهامات و مرور جلسات قبلی - جمع بندی جلسات	پیگیری و رفع ابهامات	گروهی (پدر و مادر)	۱۲

یافته‌ها

نارسایی حساب و ۳ نفر نارسا نویسی مبتلا بودند. میانگین و انحراف معیار گروه آزمایش و کنترل در پیش آزمون و پس آزمون در جدول زیر مشاهده می‌شود:

ضریب تعداد ۳۰ دانش آموز مبتلا به اختلال یادگیری خاص و والدین آن‌ها در این پژوهش شرکت کردند. در هر کدام از گروه‌های آزمایش و کنترل، ۸ نفر از دانش آموزان به نارساخوانی، ۴ نفر

جدول ۲. میانگین و انحراف معیار مهارت‌های اجتماعی و نارسایی هیجان در پیش آزمون و پس آزمون

پس آزمون		پیش آزمون		گروه	متغیر
SD	M	SD	M		
۱۸/۸۹	۱۹۲/۵۷	۱۸/۲۳	۱۹۱/۲۷	گواه	مهارت‌های اجتماعی
۲۴/۴۶	۲۰۲/۶۳	۲۵/۲۶	۱۹۷/۳۳	آزمایش	
۳/۸۶	۷۱/۱۶	۲/۸۳	۷۱/۹۲	گواه	نارسایی هیجان
۳/۵۹	۵۹/۸۵	۳/۴۳	۷۲/۱۱	آزمایش	

بودن توزیع نمرات بود. علاوه بر این با توجه به این که نتایج آزمون لوین در سطح بزرگتر از ۰/۰۵ معنی دار شد، بنابراین مفروضه همگنی واریانس گروه‌ها نیز برقرار بود. جدول ۳ نتایج تحلیل کوواریانس مربوط به داده‌های حاصل از پرسشنامه مهارت‌های اجتماعی و نارسایی هیجانی را در پیش آزمون و پس آزمون را نشان می‌دهد:

همانطور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود میانگین دانش آموزان گروه آزمایش در مرحله پس آزمون و پیگیری تفاوت قابل ملاحظه‌ای داشته است اما در گروه گواه چنین تغییری مشهود نیست. برای بررسی فرضیه پژوهش از تحلیل کوواریانس چند متغیری استفاده شد. نتایج آزمون کولموگروف - اسمیرنوف حاکی از نرمال

جدول ۳. نتایج تحلیل کوواریانس مهارت‌های اجتماعی و نارسایی هیجان

متغیر	منبع تغییرات	SS	df	MS	F	P	Eta
مهارت‌های اجتماعی	مهارت‌های اجتماعی	۱۶۲۳/۶۳	۱	۱۶۲۳/۶۳	۲۴/۶۳	۰/۰۰۰	۰/۴۶
	پیش آزمون	۵۱۸/۸۳	۱	۵۱۸/۸۳	۴/۸۳	۰/۰۰۰	
	خطا	۱۹۲۳/۳۳	۲۷	۶۹/۲۳			
	کل	۴۰۶۵/۸۹	۲۹				
نارسایی هیجان	نارسایی هیجانی	۲۶۶۹/۱۶	۱	۲۶۶۹/۱۶	۱۸۰/۱۱	۰/۰۰۰	۰/۵۲
	پیش آزمون	۱۵۲/۷۵	۱	۱۵۲/۷۵	۱۸/۳۵	۰/۰۰۰	
	خطا	۱۶۴/۱۰	۲۷				
	کل	۱۸۹۹/۰۱	۲۹				

ناشی از مداخله اجرا شده می‌باشد. همچنین اطلاعات بدست آمده از تحلیل کوواریانس انجام شده برای نارسایی هیجان، مویده آن است که تفاوت معنی داری بین گروه آزمایش و گواه در پس آزمون وجود دارد ($F=180/11$ و $P=0/000$) و ۵۲ درصد از این تفاوت ناشی از اجرای مداخله بوده است.

همانطور که در جدول بالا قابل مشاهده است، با توجه به اینکه $F=24/63$ در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنی دار می‌باشد، بنابراین می‌توان گفت که با کنترل اثرات پیش آزمون با تحلیل کوواریانس، تفاوت معنی داری در بین گروه گواه و آزمایش در مقیاس مهارت‌های اجتماعی وجود دارد و و ضریب اتا ۰/۴۶ حاکی از آن است که ۴۶ درصد از تفاوت بین گروه آزمایش و گواه در این مقیاس

ناتوانی‌های یادگیری

افکار منفی و آموزش رفتارهای سالم به فرزندان می‌تواند بصورت مستقیم و ضمنی مهارت‌های اجتماعی فرزندان را تحت تاثیر قرار دهد (قاسم زاده و همکاران، ۱۳۹۶؛ شفيعی، ۱۳۹۷). وقتی والدین مهارت‌های ارتباطی موثر و نحوه تعامل سالم با یکدیگر را یاد می‌گیرند و با سبک فرزندپروری مناسب نسبت به پرورش و تربیت فرزند خود اقدام می‌کنند و ضعف‌های فرزندان خود را در زمینه مهارت‌های اجتماعی و قابلیت‌های مرتبط با آن را شناسایی می‌کنند، نسبت به والدگری خود احساس صلاحیت بیشتری می‌کنند و می‌توانند الگوی بهتری برای فرزندان بوده، در جهت رفع موانع و کاستی‌های اجتماعی کودکان دارای اختلال یادگیری خاص گام بردارند که در نتیجه، شاهد کاهش ضعف‌ها و بهبود مهارت‌های اجتماعی خواهند بود. علاوه بر این با توجه به اینکه این مداخله بصورت مشارکتی اجرا می‌شود و زوجین همراه یکدیگر در جلسات آموزشی شرکت می‌کنند، بنابراین فرصت بیشتری را برای تعامل و همکاری در تمام ابعاد زندگی فراهم می‌آورد و نحوه تعامل و ارتباط آنها می‌تواند در کنار شناسایی و رفع موانع ارتباطی اعضای خانواده، الگودهی مناسبی نیز برای فرزندان فراهم نماید تا یادگیری مهارت‌های اجتماعی از این طریق میسر گردد. علاوه بر این، به دلیل در نظر گرفته شدن تکالیف این برنامه که والدین ملزم می‌شوند برای جلسات بعدی آماده کنند، زمینه تمرین مهارت‌های ارتباطی اعضای خانواده در خانه نیز فراهم می‌شود و والدین تعامل موثرتری را با فرزندان خود تجربه می‌کنند که کاهش مشکلات اجتماعی را در پی دارد (قاسم زاده و همکاران، ۱۳۹۳). همچنین، از آنجایی که در طی این مداخله والدین آشنایی و اطلاعات بیشتری در خصوص دانش آموزان مبتلا به اختلال یادگیری خاص و مشکلات آنان کسب می‌کنند، این برنامه باعث می‌شود تا والدین بتوانند با آگاهی بیشتری از خصوصیات فرزندان، با او تعامل داشته و در مواقع مورد نیاز بتوانند به او کمک کرده و به عنوان منبعی برای تامین حمایت‌های اجتماعی و عاطفی، در رشد مهارت‌های اجتماعی آنان تاثیرگذار باشند.

یافته‌های دوم پژوهش حاکی از تاثیر معنی‌دار اجرای مداخله غنی‌سازی روابط درون خانوادگی بر نارسایی هیجانی دانش آموزان مبتلا به اختلال یادگیری خاص است. این نتیجه از لحاظ رابطه بین محیط و روابط خانوادگی با نارسایی هیجانی با پژوهش‌های کنچ و ایروین^۳ (۲۰۰۰)، جانیک مک ارلین و لیم^۴ (۲۰۲۰)،

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی اثربخشی غنی‌سازی روابط درون خانوادگی بر مهارت‌های اجتماعی و نارسایی هیجانی دانش آموزان مبتلا به اختلال یادگیری خاص انجام شد. تحلیل کوواریانس چند متغیری بر روی داده‌های حاصل از مقیاس مهارت‌های اجتماعی حاکی از آن بود که پس از کنترل اثرات پیش‌آزمون، تفاوت معنی‌داری بین گروه آزمایش و کنترل وجود داشت بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که غنی‌سازی روابط درون‌خانوادگی مهارت‌های اجتماعی دانش آموزان مبتلا به اختلال یادگیری خاص را بهبود می‌بخشد. این نتیجه به نتایج پژوهش‌های عزیززاده فرد و همکاران (۱۳۹۵)، داگلی و همکاران (۲۰۰۸)، اسپیکرز و همکاران (۲۰۱۰) و لیزهارتز و لیت^۱ (۲۰۱۱) همسو است.

همانطور که در بالا اشاره شده کودکان با اختلال یادگیری خاص در زمینه مهارت‌های اجتماعی و قابلیت‌های مرتبط با آن در مقایسه با کودکان عادی دچار ضعف‌هایی هستند. آنها قادر به یادگیری مهارت‌های اجتماعی به صورت ضمنی نیستند و یا در انجام مهارت‌هایی که قبلاً یاد گرفته اند، توانایی مناسبی از خود نشان نمی‌دهند. بخصوص توانایی آنها در فهم جنبه‌های غیرکلامی و کارکردهای شناختی با مشکل جدی روبروست (عیززاده فرد و همکاران، ۱۳۹۵). بنابراین آموزش مهارت‌های اجتماعی به این دسته از کودکان با حساسیت خاصی باید انجام شود. از طرفی خانواده به عنوان اولین نهاد اجتماعی، می‌تواند به عنوان بستری مناسب برای یادگیری مهارت‌های اجتماعی باشد (متلک^۱ و همکاران، ۲۰۱۴). تعاملات والدین با یکدیگر و با فرزندان و همچنین الگوهای ارتباطی اعضای خانواده و سبک‌های فرزندپروری در رشد مهارت اجتماعی کودکان نقش دارد (شفيعی، ۱۳۹۷). طبق نتایج رایت و وودن^۲ (۲۰۱۳) مشارکت در بهبود ارتباطات درون خانواده حمایت اجتماعی بیشتر، نگرش بهتر نسبت به کودک و افزایش توانمندسازی والدین در برخورد با کودک را در بر دارد که همین امر می‌تواند موجب هموار شدن مسیر یادگیری مهارت‌های اجتماعی در کودکان مبتلا به اختلال یادگیری خاص گردد. برنامه آموزشی غنی‌سازی روابط درون خانوادگی، محتوایی را شامل می‌شود که می‌تواند تغییرات مشهودی را در مهارت‌های والدگری و تعاملات درون خانوادگی داشته باشد که طبق پیشینه ذکر شده، این مهارت‌ها و تعاملات زمینه را برای رشد و توسعه مهارت‌های اجتماعی کودکان فراهم می‌کند. یادگیری مهارت‌های ارتباطی موثر، شناسایی موانع ارتباطی موجود در میان اعضای خانواده و برطرف کردن آنها، بازسازی شناختی و مقابله با

1. Matlack
2. Wright, & Wooden
3. Kench & Irwin
4. Janik McErlean & Lim

کاهش نارسایی هیجانی دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری خاص داشته باشد. مداخله مبتنی بر غنی‌سازی روابط درون خانوادگی با آموزش نحوه برقراری ارتباط موثر با همسر و فرزندان موجب بهبود روابط خانوادگی شده و با آموزش شیوه‌های تنظیم هیجان به والدین به صورت مستقیم و فرزندان به صورت غیرمستقیم، می‌تواند نقش موثری در افزایش قدرت تشخیص و توصیف هیجانات دانش‌آموزان مبتلا به اختلال یادگیری خاص داشته باشد و نارسایی هیجانی آنها را کاهش دهد. همچنین، با توجه به مشارکتی بودن ماهیت فعالیت‌های این برنامه، والدین زمان بیشتری را با هم و با کودکان خود سپری می‌نمایند و در نتیجه، همکاری، همدلی، شناخت و تجربه هیجانات مثبت مشترک در خلال این فعالیت‌ها افزایش می‌یابد که فرایند دوسویه تعاملات والد-فرزندی را ارتقا می‌دهد و با انجام تکالیف مختلف این برنامه و در پی غنی‌سازی روابط والدین، تغییراتی در سبک فرزندپروری والدین و سطوح حمایتی آنان از فرزندانشان ایجاد شده و بسیاری از مسائل کودکان دارای اختلال یادگیری خاص در خصوص نارسایی هیجانی از جمله ناتوانی در شناخت و بیان نیازها و هیجانات، مقابله با ناکامی و تجربه هیجانات منفی و ... بهبود یافته و کاهش نارسایی‌های هیجانی فراهم می‌شود (قاسم زاده و همکاران، ۱۳۹۳).

از جمله محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به نداشتن دوره پیگیری برای بررسی پایداری تغییرات به وجود آمده اشاره کرد. همچنین این مداخله بر روی والدینی با فرزندان مبتلا به اختلال یادگیری خاص انجام شده‌است که تعمیم نتایج را با محدودیت روبرو می‌سازد. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های مشابه آتی دوره پیگیری اجرا شود و این مداخله بر روی گروه‌های مختلف اجرا شود. همچنین به درمانگران و دست‌اندرکاران مراکز اختلالات یادگیری توصیه می‌شود که غنی‌سازی روابط درون خانوادگی جهت بهبود مهارت‌های اجتماعی-هیجانی کودکان مبتلا به اختلال یادگیری خاص را محور فعالیت‌های درمانی خود قرار دهند.

1. Thorberg
2. Pellerone
3. Toqeer
4. Kooiman
5. Berenbaum and James

توربرگ^۱ و همکاران (۲۰۱۱) و پلرون^۲ و همکاران (۲۰۱۷) همسو است. افرادی که مبتلا به نارسایی هیجانی هستند با نقص در کارکردهای عاطفی روبرو هستند، قدرت تخیل محدودی دارند و نمی‌توانند احساسات خود را در قالب کلمات جاری سازند (شاهی و همکاران، ۱۳۹۳). نارسایی هیجانی به حالتی اطلاق می‌شود که در اثر آن فرد توانایی درک و پردازش هیجانات خود را نداشته و دشواری در روابط بین فردی و فقدان هیجانات مثبت را تجربه می‌کند (توقیر^۳ و همکاران، ۲۰۲۱؛ شش بلوکی و هارون رشید، ۱۴۰۰). از طرفی کنج و ایروین (۲۰۰۰) نشان دادند که محیط خانوادگی کودک قادر به پیش‌بینی نارسایی هیجانی اوست. اما طبق گزارش آنها محیط خانوادگی واریانس کمتری (در حدود ۱۶ درصد) از نارسایی هیجانی کودکان را پیش‌بینی می‌کند و آنها در گزارش خود احتمال می‌دهند که این عامل بصورت غیرمستقیم بتواند نارسایی هیجانی را تحت تاثیر قرار دهد (کنج و ایروین، ۲۰۰۰). جانیک مک ارلین و لیم (۲۰۲۰) طی پژوهشی به این نتیجه رسیدند که سبک فرزندپروری مستبدانه، نارسایی هیجانی را پیش‌بینی می‌کند. توربرگ و همکاران (۲۰۱۱) طی فراتحلیلی بر پژوهش‌های انجام گرفته متوجه شدند که بین مراقبت‌های مادر، حمایت مادر و حمایت پدر با نارسایی هیجانی رابطه متوسط تا قوی وجود دارد. پلرون و همکاران (۲۰۱۷) به این نتیجه رسیدند که نارسایی هیجانی تحت تاثیر مراقبت‌ها، کنترل و تعامل والدین قرار می‌گیرد. علاوه بر این، شناخت صحیح هیجانات از اجزای تفکیک‌ناپذیر روابط بین فردی است (مامی و همکاران، ۱۳۹۹). بنابراین می‌توان اظهار داشت که عوامل خانوادگی بسیاری همچون سبک فرزندپروری (کوئین^۴ و همکاران، ۲۰۱۴)، نحوه تعامل والدین با یکدیگر و با فرزندان، نحوه حمایت و مراقبت از کودکان (توربرگ و همکاران، ۲۰۱۱) و وقت گذرانی با آنها و همچنین نحوه‌ای که والدین هیجانات خود را ابراز می‌کنند (برنیام و جیمز^۵، ۱۹۹۴)، می‌تواند مشکلات و نارسایی‌های هیجانی آنها را تحت تاثیر قرار دهد. می‌توان چنین استنباط کرد که شناخت و توصیف هیجانات در بطن روابط بین فردی رشد و توسعه می‌یابد و خانواده مهم‌ترین منبع روابط بین فردی برای فرزندان است بنابراین، می‌تواند نقش موثری در شناخت و توصیف هیجانات و

ناتوانی‌های یادگیری

پروچاسکا، ج. اُ و نور کراس، ج. سی. نظریه‌های روان‌درمانی (نظام‌های روان‌درمانی) (تحلیل میان‌نظری). ترجمه یحیی

سیدمحمدی (۱۳۹۵)، چاپ دوازدهم، تهران: نشر روان
حسینی، ل و داوری، ر. (۱۴۰۰). بررسی نقش سبک‌های فرزندپروری در پیش‌بینی ناگویی هیجانی و راهبردهای تنظیم هیجانی در دانش-آموزان مقطع متوسطه شهر تهران. *مجله روانشناسی مدرسه و آموزشگاه*، ۱۰(۱)، ۴۶-۵۷.

https://jsp.uma.ac.ir/article_11140.html

سلطانی، س. (۱۳۹۷). مقایسه مهارت‌اجتماعی، تنظیم شناختی هیجان و احساسات تنهایی در دانش‌آموزان دچار ناتوانی یادگیری و دانش‌آموزان عادی (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.

سلیمانی، ا.، زاهدبابلان، ع.، فرزانه، ج.، و ستوده، م. (۱۳۹۰). مقایسه نارسایی هیجانی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری و بهنجار. *ناتوانی‌های یادگیری*، ۱(۱)، ۷۸-۹۳.

https://jld.uma.ac.ir/article_91.html

شاهی، م.، و محمدی‌فر، م.، و نجفی، م. (۱۳۹۳). پیش‌بینی ناگویی هیجانی بر اساس اضطراب و سرشت و منش. *مجله پژوهش دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی*، ۱۹(۵)، ۲۵۹-۲۶۶.

<http://pajoohande.sbmu.ac.ir/article-1-1831-fa.html>

شش بلوکی، ف.، هارون رشیدی، ه. (۱۴۰۰). اثربخشی درمان مبتنی بر شفقت بر نارسایی هیجانی و باورهای فراشناختی سالمندان. *روانشناسی پیری*، ۷(۳)، ۲۱۰-۱۹۹.

https://jap.razi.ac.ir/article_1884.html

شفیعی، ا. (۱۳۹۷). اثربخشی روابط درون خانوادگی بر مهارت‌های اجتماعی کودکان خودمانده و تاب‌آوری و ابراز هیجان خواهان و برادران آنان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تهران.

صدری دمیرچی، ا.، و اسماعیلی قاضی ولوتی، ف. (۱۳۹۵). اثربخشی آموزش مهارت‌های اجتماعی-هیجانی بر تنظیم شناختی هیجان و مهارت‌های اجتماعی کودکان دارای اختلال یادگیری خاص.

ناتوانی‌های یادگیری، ۵(۴)، ۵۹-۸۶.

https://jld.uma.ac.ir/article_433.html

علایی خرایم، ر.، نریمانی، م.، و علایی خرایم، س. (۱۳۹۱). مقایسه باورهای خودکارآمدی و انگیزه پیشرفت در میان دانش‌آموزان با و بدون ناتوانی یادگیری. *ناتوانی‌های یادگیری*، ۱(۳)، ۸۵-۱۰۴.

https://jld.uma.ac.ir/article_105.html

علیزاده فرد، س.، و محتشمی، ط.، و تدریس تبریزی، م. (۱۳۹۵). اثربخشی برنامه آموزش والدین بر مهارت‌های اجتماعی کودکان دارای ناتوانی یادگیری. *ناتوانی‌های یادگیری*، ۱(۱)، ۸۹-۱۰۷.

https://jld.uma.ac.ir/article_415

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

تمامی اصول اخلاقی در پژوهش حاضر رعایت شده است. شرکت‌کنندگان در پژوهش مختار بودن هر زمان که تمایل داشتند از پژوهش خارج شوند. تمامی شرکت‌کنندگان در جریان روند پژوهش بودند و با رضایت و آگاهی در این پژوهش شرکت کردند. طبق توافق بعمل آمده پس از اتمام پژوهش، اعضای گروه کنترل نیز مداخله اجرا شده را دریافت کردند.

حامی مالی

این تحقیق هیچ گونه کمک مالی از سازمان‌های تامین مالی در بخش‌های عمومی، تجاری یا غیرانتفاعی دریافت نکرده است.

مشارکت نویسندگان

تمام نویسندگان در طراحی، اجرا و نگارش همه بخش‌های پژوهش حاضر مشارکت داشته‌اند.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

تقدیر و تشکر

این مداخله در مرکز اختلال یادگیری شهر اردبیل اجرا شد بدینوسیله از همکاری پرسنل آن مرکز و سایر عزیزانی که در اجرای پژوهش یاریگر پژوهشگران بودند، کمال تشکر را داریم.

منابع

ابولقاسمی، ع.، رضایی جمالوبی، ح.، و حرفتی، ر. (۱۳۹۰). ارتباط بین نارسایی هیجانی، کودک‌آزاری و پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان پسر دبیرستانی. *مجله اندیشه‌های نوین تربیتی*، ۷(۳)، ۱۳۵-۱۳۵. [DOI:10.22051/jontoe.2011.137]

اکبری کوچسرای، آ.، بریمانی، پ.، دوست‌محمد، س.، و نوروزی، ا. (۱۳۹۶). مقایسه‌ی خودمهارگری و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری و دانش‌آموزان عادی، *اولین کنفرانس بین‌المللی فرهنگ، آسیب‌شناسی روانی و تربیتی*، تهران: دانشگاه الزهراء. [https://civilica.com/doc/649291/]

آبباریکی، ا.، و شلانی، ب. (۱۳۹۵). اثربخشی بازی با کلمات احساسی بر کاهش نارسایی هیجانی دانش‌آموزان با اختلال یادگیری. *روانشناسی افراد استثنایی*، ۶(۲۴)، ۲۰۵-۲۲۵.

[DOI:10.22054/jpe.2017.20693.1526]

References

- قاسم زاده، س.، و افروز، غ.، و به‌پژوه، ا.، و شکوهی یکتا، م. (۱۳۹۶). اثربخشی روان‌درمانی مبتنی بر غنی‌سازی روابط درون خانوادگی بر مهارت فرزندپروری مادران و نشانه‌های بالینی کودکان با اختلال رفتاری. *مطالعات روانشناختی*. ۱۳(۱)، ۷-۲۶. https://psychstudies.alzahra.ac.ir/article_2828
- قاسم زاده، س.، و افروز، غ.، و به‌پژوه، ا.، و شکوهی یکتا، م. (۱۳۹۳). طراحی برنامه جامع غنی‌سازی روابط درون خانوادگی با تأکید بر مشارکت والدین در اصلاح مشکلات رفتاری فرزندان: پیش‌مطالعه پژوهشی. *توانمندسازی کودکان استثنایی*، ۵(۲)، ۱-۱۹. https://www.ceciranj.ir/article_68400.html
- قاسم‌زاده، س. (۱۳۹۳). طراحی برنامه بهبودبخشی روابط درون خانوادگی و ارزیابی اثربخشی آن بر رضامندی زوجیت، مهارت‌های فرزندپروری والدین و نشانه‌های بالینی اختلال رفتاری فرزندان. رساله دکتری. دانشگاه تهران
- مامی، ش.، و صفرنیا، ا.، تردست، ل.، و عباسی، ب. (۱۳۹۹). اثربخشی روان‌درمانی پویشی کوتاه مدت فشرده (ISTDP) بر کاهش نارسای هیجانی زنان متقاضی طلاق. *مطالعات روان‌شناختی*، ۱۶(۴)، ۱۴۲-۱۲۷. <https://www.sid.ir/paper/505791/fa>
- متین، ح.، احمدی، ص.، و جلالی، م. (۱۳۹۷). پدیدارشناسی تجارب مادران با فرزند مبتلا به ناتوانی یادگیری. *روانشناسی خانواده*، ۵(۲)، ۶۴-۵۳. [DOI:10.22034/ijfp.2021.245545]
- نریمانی، م.، و وحیدی، ز. (۱۳۹۲). مقایسه‌ی نارسای هیجانی، باورهای خودکارآمدی و عزت‌نفس در میان دانش‌آموزان با و بدون ناتوانی یادگیری. *ناتوانی‌های یادگیری*، ۳(۱)، ۹۱-۷۸. https://jld.uma.ac.ir/article_29.html
- نریمانی، م.، پورعبدل، س.، و بشرپور، س. (۱۳۹۵). اثربخشی آموزشی مبتنی بر پذیرش/تعهد بر کاهش اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری خاص. *ناتوانی‌های یادگیری*، ۶(۱)، ۱۲۱-۱۴۰.
- نریمانی، م.، دریادل، ح.، صبحی قراملکی، ن.، و میکائیلی، ن. (۱۳۹۶). مقایسه نارسای‌های شناختی، پردازش هیجانی و توجه انتخابی در دانش‌آموزان با و بدون نارسای در حساب. *ناتوانی‌های یادگیری*، ۶(۴)، ۱۶۸-۱۵۳. https://jld.uma.ac.ir/article_563.html
- یوسفی، ف.، و خیر، م. (۱۳۸۱). بررسی پایایی و روایی مقیاس سنجش مهارت‌های اجتماعی ماتسون و مقایسه عملکرد دختران و پسران دبیرستانی در این مقیاس. *مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، ویژه‌نامه علوم تربیتی*، ۱۸(۲)، ۲۱-۲۸.
- Abbariki, A., & Shelani, B. (2015). The effectiveness of playing with emotional words on reducing the emotional deficiency of students with learning disabilities. *Psychology of exceptional people*, 6(24), 205-225 [DOI:10.22054/jpe.2017.20693.1526]
- Abolghasemi, A., Rezaee jamalui, H., & Herfati, R. (2011). The relationship between emotional dysfunction, child abuse and academic achievement in high school male students. *Journal of New educational ideas*. 7(3). 135-155. [DOI:10.22051/JONTOE.2011.137]
- Achenbach, T. M. & Edelbruck, M. (1980). The classification of child psychopathology: A review and analysis of empirical efforts. *Psychological Bulletin*, 85, 1275-1301. [DOI:10.1037/0033-2909.85.6.1275]
- Akbari Kuchsarai, A., Barimani, P., Dost Mohammad, S., & Nowrozi, A. (2016) Comparison of self-control and social skills of students with learning disabilities and normal students, *the first international conference on culture, psychopathology and education*, Tehran: Al-Zahra University. (Persian) <https://civilica.com/doc/649291/>
- Alaei Kharaym, R., Narimani, M., & Alaei Kharayam, S. (2011). Comparison of self-efficacy beliefs and achievement motivation among students with and without learning disabilities. *Learning Disabilities*, 1(3), 85-104. [https://jld.uma.ac.ir/article_105.html].
- Alizadeh Fard, S., Mohtashmi, T., & Tedris Tabrizi, M. (2015). Effectiveness of parent education program on social skills of children with learning disabilities. *Learning disabilities*. 5(1), 89-107. https://jld.uma.ac.ir/article_415
- Allyn & Bacon (1991). *Learning disabilities*. Printed in the United States.
- American psychological association (2023). *APA Online Dictionary*. <https://dictionary.apa.org/alexithymia> & <https://dictionary.apa.org/socialskills>
- Besharat, M. A. (2007). Reliability and Factorial Validity of Farsi Version of the Toronto Alexithymia Scale with a Sample of Iranian Students. *Journal of Psychological Reports*, 101, 209-220.
- Berenbaum, H., & James, T. (1994). Correlates and retrospectively reported antecedents of alexithymia. *Psychosomatic Medicine*, 56(4), 353-359. [DOI:10.1097/00006842-199407000-00011]
- Franklin, D., (2019). *Helping Your Child with Language-Based Learning Disabilities*. New Harbinger Publications, Inc <https://www.newharbinger.com/9781684030996/helping-your-child-with-language-based-learning-disabilities/>
- Grigorenko, E. L., Compton, D. L., Fuchs, L. S., Wagner, R. K., Willcutt, E. G., & Fletcher, J. M. (2020). Understanding, educating, and supporting children with specific learning disabilities: 50 years of science and practice. *American Psychologist*, 75(1), 37-51. [DOI:10.1037/amp0000452]
- Qasem-zadeh, S. (2013). *Designing a program to improve intra-family relationships and evaluating its effectiveness on marital satisfaction, parenting skills of parents and clinical signs of children's behavioral disorders*. Ph.D. Thesis. University of Tehran.

- Hamaideh, S. H. (2018). Alexithymia among Jordanian university students: Its prevalence and correlates with depression, anxiety, stress, and de-mographics. *Perspectives in Psychiatric Care*, 54(2), 274-280. [DOI:10.1111/ppc.12234]
- Hosseini, L., & Davari, R. (2021). School High in Strategies Regulation tionalEmo and Alexithymia Predicting in Styles Parenting of Role the Investigating. *Journal of School Psychology and Institutions*, 10(1), 46-57. https://jssp.uma.ac.ir/article_1140.html?lang=en
- Janik McErlean, A. B., & Lim, L. X. C. (2020). Relationship between Parenting Style, Alexithymia and Aggression in Emerging Adults. *Journal of Family Issues*, 41(6), 853-874. [DOI:10.1177/0192513X19886647]
- Kaldo, V., Jernelöv, S., Blom, K., Ljótsson, B., Brodin, M., Jörgensen, M., & Lindefors, N. (2015). Guided internet cognitive behavioral therapy for insomnia compared to a control treatment—a randomized trial. *Behaviour Research and Therapy*, 71, 90-100. [DOI:10.1016/j.brat.2015.06.001]
- Kamps, D. M. & Kay, M. (2002). Social skills interventions for young at-risk students: A 2-year follow study. *Behavioral Disorder*, 25,310-324. [DOI:10.1177/019874290002500405]
- Kench, S., Irwin, H J. (2000). Alexithymia and childhood family environment. *Clinical psychology*. 56(6), 737-745. [DOI:10.1002/(sici)1097-4679(200006)56:6%3C737::aid-jclp4%3E3.0.co;2-u]
- Kooiman, C. G., van Rees Vellinga, S., Spinhoven, P., Draijer, N., Trijsburg, R. W., & Rooijmans, H. G. M. (2004). Childhood adversities as risk factors for alexithymia and other aspects of affect dysregulation in adulthood. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 73(2), 107-116. [DOI:10.1159/000075542]
- Kouvava S, Antonopoulou K, Ralli AM, Kokkinos CM, Maridaki-Kassotaki K. (2022) Children's vocabulary and friendships: A comparative study between children with and without Specific Learning Disorder and Attention Deficit Hyperactivity Disorder. *Dyslexia*, 28(2):149-165.. Epub 2022 Feb 9. PMID: 35138002. [DOI:10.1002/dys.1709]
- Kumar, M., & Nagalakshmi, P. (2023). Effect of Visual Sequencing Activities to improve Academic Performance in children with Learning Disability. *European chemical bulletin*. 12(3), 2501-2511. [DOI:10.31838/ecb/2023.12.s3.3132023.13/05/2023]
- Liz Hartz, A., & Lynette Thick, S. (2011). Art Therapy Strategies to Raise Self- Esteem in Female Juvenile Offenders: A Comparison of Art Psychotherapy and Art as Therap Approaches, *Art Therapy: Journal of the American Art Therapy Association*, 22(2), 70- 80 . [DOI:10.1080/07421656.2005.10129440]
- Mami, S., Safarnia, A., Tardast, L., & Abbasi, B. (2019). Effectiveness of intensive short-term dynamic psychotherapy (ISTDP) on reducing emotional distress of women seeking divorce. *Psychological studies*. 16(4), 127-142. https://psychstudies.alzahra.ac.ir/article_3771
- Mateen, H., Ahmadi, S., & Jalali, M. (2017). Phenomenology of mothers' experiences with children with learning disabilities. *Family Psychology*, 5(2), 53-64. (Persian) https://www.ijfpjournal.ir/article_245545
- Matlack, M. E., McGreevy, M. S. M., Rouse, R. E., Flatter, C., Marcus, R. F. (2014). Family correlates of social skill deficits in incarcerated and nonincarcerated adolescents. *Adolescence*, 29(113), 117-132. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/8036970/>
- Matson, J. L. Boisjoli, J. A. (1983). Cutoff Scores for the Matson Evaluation of Social Skills for Individuals with Severe Retardation for Adults with Intellectual Disability. *Behavior modification*, 32, 1, 109-120. [DOI:10.1016/0005-7967(83)90001-3]
- McDaniel, S. C., Bruhn, A. L., & Troughton, L. (2017). A brief social skill intervention to reduce challenging classroom behavior. *Journal of Behavior Education*, 26, 53-74. [DOI:10.1007/s10864-016-9259-y]
- Miles SB, Stipek D. (2006). Contemporaneous and longitudinal associations between social behavior and literacy achievement in a sample of low income elementary school children. *Child Development*. 77:103-117. [DOI:10.1111/j.1467-8624.2006.00859.x.]
- Narimani, M., Pourabdel, S., & Basharpour, S. (2015). Educational effectiveness based on acceptance/commitment on reducing social anxiety of students with specific learning disorder. *Learning disabilities*. 6(1) 121-140. https://jld.uma.ac.ir/article_459
- Narimani, M., & Vahidi, Z. (2012). Comparison of emotional deficiency, self-efficacy beliefs and self-esteem among students with and without learning disabilities. *Learning Disabilities*, 3(1), 91-78. [DOI:D_JLD_3_2_92_12_25_5]
- Narimani, M., Daryadel, S., Sobhi Qaramelki, N., & Mikaili, N. (2016). Comparison of cognitive deficits, emotional processing and selective attention in students with and without math deficits. *Learning disabilities*. 6(4), 168-153. [DOI:10.22098/jld.2017.563].
- Pellerone, M. Tommasello, G. Migliorisi, S (2017). Relationship between parenting, alexithymia and adult attachment styles: a cross- sectional study on a group of adolescents and young adults. *Clinical Neuropsychiatry*.14 (2), 125-134. <https://psycnet.apa.org/record/2017-21301-001>
- Prochaska, J, O.; Norcross, J, C. *Theories of psychotherapy (systems of psychotherapy) (intertheoretical analysis)*. Translated by Yahya Seyed Mohammadi (2015), 12th edition, Tehran: Ravan Publishing House.
- Qasimzadeh, S., Afrooz, G., Beh-Pajoh, A., & Shakohi Yekta, M. (2016). The effectiveness of psychotherapy based on the enrichment of family relationships on the parenting skills of mothers and the clinical symptoms of children with behavioral disorders. *Psychological studies*. 13(1), 7-26. https://psychstudies.alzahra.ac.ir/article_2828
- Rieffe, C., Oosterveld, P., & Terwogt, M. M. (2006). An Alexithymia Questionnaire for Children: Factorial and Concurrent Validation Results. *Personality and Individual Difference*, 40(1). 123-133 [DOI:10.1016/j.paid.2005.05.013]

- Sadri Demirchi, E., & Esmaili Qazi Valoi, F. (2015). The effectiveness of social-emotional skills training on the cognitive regulation of emotions and social skills of children with special learning disorders. *Learning disabilities*, 5(4), 59-86. http://jld.uma.ac.ir/article_433
- Sahoo, M.K., Biswasm H., & Padhy, S.K. (2015). Psychological co-morbidity in children with specific learning disorders. *Journal Family Med Prim Care*, 4(1), 21-25 [DOI:10.4103/2249-4863.152243]
- Shafii, E. (2017). *The effectiveness of enriching intra-family relationships on the social skills of self-confident children and the resilience and expression of excitement of their siblings*. Master's thesis. University of Tehran.
- Shahi, M., Mohammadi Far, M., & Najafi, M. (2013). Predicting emotional dyslexia based on anxiety and temperament. *Research Journal of Shahid Beheshti University of Medical Sciences*, 19(5), 259-266. <http://pajoohande.sbm.ac.ir/article-1-1831-fa.html>
- Shesh blooki, F., Haroon rashidi, H. (۲۰۲۱). The Effectiveness of Compassion-Based Therapy on Meta-Cognitive Beliefs and Alexithymia in the Elderly. *Aging psychology*, 7(3), 199-210. [DOI:10.22126/jap.2021.6282.1513]
- Soleimani, I., Zahidbablan, A., Farzaneh, G., & Sotoudeh, M. (1390). Comparison of emotional deficiency and social skills of students with learning disabilities and normal students. *Learning Disabilities*, 1(1), 78-93. [DOI: JLD-1-1-90-7-6]
- Soltani, S. (2017). *Comparison of social skills, cognitive regulation of emotion and emotional loneliness in students with learning disabilities and normal students* (Master's thesis). Islamic Azad University Marvdasht branch.
- Spijkers, W., Jansen, D., Meer, G., & Reijneveld, S. (2010). Effectiveness of a parenting program in a public health setting: a randomized controlled trial of the positive parenting programmer (Triple P) level 3 versus care as usual provided by the preventive child healthcare (PCH). *BMC Public Health*, 10, 131. [DOI:10.1186/1471-2458-10-131]
- Thorberg, F., Young, R., Sullivan, K., & Lyvers, M. (2011). Parental bonding and alexithymia: A meta-analysis. *European Psychiatry*, 26(3), 187-193. [DOI:10.1016/j.eurpsy.2010.09.010]
- Toqeer, S., Aqeel, M., Shuja, K. H., Bibi, A., & Abbas, J. (2021). Attachment styles, facebook addiction, dissociation and alexithymia in university students; a mediational model. *Nature -Nurture Journal of Psychology*, 1(1), 28 -37. [DOI:10.47391/NNJP.4]
- Warden, D., & Mackinnon, S. (2003). Pro-social children, bullies and victims: An investigation of their socio-metric status, empathy, and social problem-solving strategies. *British Journal of Developmental Psychology*, 21, 367-385 [DOI:10.1348/026151003322277757]
- White, K. S., Craft, J. M., & Gervino, E. V. (2010). Anxiety and hypervigilance to Cardiopulmonary sensations in non-cardiac chest pain patients with and without psychiatric disorders. *Journal of Behavior Research and Therapy*, 48(5), 394-401 [DOI:10.1016/j.brat.2010.01.001]
- Wiener, J. & Schneider, B. H. (2002). A multisource exploration of the friendship Patterns of children with and without learning disabilities. *Journal of Abnormal Child*, 30(2), 127-141. [DOI:10.1023/a:1014701215315]
- Wright, K.N., & Wooden, C. (2013): An Evaluation of a Parent-Developed, Parent-Run Parent Education Program, *Journal of Family Social Work*, 10(2), 104-183. [DOI:10.1080/10522158.2012.762596]
- Yousefi, F., & Khair, M. (1381). Examining the reliability and validity of Matson's social skills scale and comparing the performance of high school girls and boys in this scale. *Journal of social and human sciences of Shiraz University, special issue of educational sciences*, 18(2), 21-28. <http://magiran.com/p901485>
- Zhang, S., Liu, J., Wang, J., Xia, X., Zhang, L., Liu, L., & Jiang, T. (2019). Developing and validating the Learning Disabilities Screening Scale in Chinese elementary schools. *International Journal of Educational Research*. [DOI:10.1080/10522158.2012.762596]